

Секція: Податкова політика

КРАМАР РУСЛАНА ІВАНІВНА

кандидат юридичних наук, доцент,

декан юридичного факультету,

Львівський університет бізнесу та права

м. Львів, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Реалії сьогодення засвідчують, що в основі ефективної якісної моделі розвитку підприємств (суб'єктів господарювання) лежить достатній рівень формування і використання прибутку підприємств з урахуванням ефективного податкового регулювання на баланс інтересів держави і підприємств (платників податку) в контексті проведення економічних реформ в Україні.

Прибуток підприємства – це один із ключових показників діяльності підприємства, який визначає частину коштів, що надійшла на підприємство в результаті реалізації продукції за вирахуванням податкових платежів та інших витрат, що виникли під час виробництва та реалізації продукції [1].

Ключовими функціями прибутку підприємства в ринкових умовах є [2]: оціночна функція, функція економічного стимулювання та функція економічної цінності.

На основі аналізу літературних джерел [1 – 10] та діючої практики функціонування підприємств з'ясовано, що відповідальність керівника підприємства за порушення податкового законодавства регулюється нормами ПКУ [3], КУпАП [4] та ККУ [5].

Так, згідно ч. 111.1 ст. 111 ПКУ «Види відповідальності за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи» [3], на

контролюючі органи, в тому числі на керівника підприємства, за порушення законів, що стосуються питань оподаткування і іншого законодавства, на яких покладено контролюючі функції, застосовується юридична відповідальність – фінансова, адміністративна та кримінальна відповідальність.

Фінансова відповідальність керівника підприємства стосовно порушення ним податкового законодавства регулюються нормами ПКУ, а також іншими законами. Як покарання – на нього можуть накладатися штрафні (фінансові) санкції (штрафи) та/чи пені [3].

Адміністративну відповідальність керівника підприємства за порушення податкового законодавства регулюють норми КУпАП [4]. Так, згідно зі ст. 164¹ КУпАП «Порушення порядку подання декларації про доходи та ведення обліку доходів і витрат», ст. 164² КУпАП «Порушення законодавства з фінансових питань», ст. 165¹ КУпАП «Порушення законодавства про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», ст. 165³ КУпАП «Порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», ст. 165⁴ КУпАП «Порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», ст. 165⁵ КУпАП «Порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності», на керівника (посадову особу) підприємства накладається штраф.

Виходячи із зазначеного, Мацелик М.О. [6] у власному дослідженні доводить, що застосування адміністративної відповідальності щодо ухилення від сплати податків є більш ефективним, ніж застосування кримінальної відповідальності, оскільки в майбутньому дозволяє знизити

рівень правопорушень за рахунок досягнення виконання обов'язку громадян згідно законодавства у сфері оподаткування.

Так, адміністративна відповідальність у податковому законодавстві – це певний обов'язок правопорушника відповісти за власне протиправне діяння за рахунок застосування заходів адміністративного примусу, які передбачені нормами податкового та адміністративного законодавства.

Згідно ККУ [5], до керівника підприємства за злочини, що вчинені у сфері оподаткування, застосовується кримінальна відповідальність відповідно до ст. 212 ККУ «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», ст. 212¹ ККУ «Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», ст. 216 ККУ «Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок».

З огляду на зазначене вище, д.ю.н. Новицький А.М. [7] стверджує, що застосування фінансової відповідальності за податкове правопорушення можливе також разом із застосуванням адміністративної або кримінальної відповідальності [7, с. 26].

На думку наукового співробітника НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України Онищук Н.Ю. [8], особи, що виступають суб'єктами порушення податкового законодавства повинні бути наділені певними обов'язками, а також мати спеціальний статус, що чітко пов'язаний із оподаткуванням та закріплений нормами податкового законодавства [8, с. 196].

Поряд з тим, д.ю.н. Оніщик Ю.В. [9] підкреслює, що основними проблемами відповідальності за порушення податкового законодавства є вина суб'єктів, що здійснили податкове правопорушення, та презумпція невинуватості [9].

Крім цього, проведений аналіз законодавчої бази у сфері оподаткування Роздайбідою А.В. [10], а також вивчення практики діяльності (функціонування) податкових органів України, доводить, що сьогодні у законодавстві існують певні прогалини, за якими правопорушники уникають відповідальності за порушення податкового законодавства. Зокрема такими пунктами є [10]:

- ухилення від сплати прибуткового податку суб'єктами за рахунок укладання договорів страхування комерційних (фінансових) ризиків;
- ухилення від сплати прибуткового податку за рахунок підвищення валових витрат;
- ухилення від сплати земельного податку за рахунок не реєстрації земельної ділянки.

Виходячи із ґрунтовного аналізу наукових праць [1, 2, 6 – 10], а також національної нормативно-правової бази [3 – 5], доцільно відмітити, що якісно новий рівень розвитку та формування перспектив діяльності виробничого підприємства залежить від вирішення проблем податкового регулювання в контексті проведення економічних реформ в Україні.

Література:

1. Ткаченко Є.Ю. Управління формуванням прибутку в процесі господарської діяльності підприємств машинобудування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Є.Ю. Ткаченко. – Запоріжжя, 2006. – 20 с.
2. Кривицька О.Р. Формування прибутку підприємств у ринкових умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.Р. Кривицька. – Тернопіль, 2010. – 20 с.

3. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
5. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. Мацелик М.О. Адміністративна відповідальність за ухилення від оподаткування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.О. Мацелик. – Ірпінь, 2005. – 19 с.
7. Новицький А.М. Особливості застосування відповідальності за правопорушення у податковій сфері / А.М. Новицький // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2013. – № 2 (61). – С. 23–28.
8. Онищук Н.Ю. Податкове правопорушення за Податковим кодексом України / Н.Ю. Онищук // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 22. – С. 192-202.
9. Оніщик Ю.В. Актуальні питання відповідальності за порушення податкового законодавства / Ю.В. Оніщик // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 1. Том 2. – С. 66-69.
10. Роздайбіда А.В. Податкове правопорушення як підстава адміністративної відповідальності : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А.В. Роздайбіда; Академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2003. – 17 с.